

Karel Čapek

Visat núm. 13

(abril 2012)

per Simona Jerabkova i Anna Rosich

Escriptor, periodista i traductor, però també filòsof, crític i poeta, Karel Čapek és un autor imprescindible de la literatura txeca del segle XX. Čapek va néixer a Bohèmia (República Txeca) el 1890 al si d'una família de metges. Era el petit de tres germans. El seu germà gran, Josef Čapek, és també conegut per la seva activitat literària gràcies als assaigs sobre el moviment cubista en la pintura txeca.

Després d'acabar els estudis de filosofia el 1915, Karel Čapek va començar a treballar com a redactor en un diari. A partir de 1925 va col·laborar activament en les activitats internacionals del PEN de Txecoslovàquia. Amb el seu germà Josef van viatjar per gran part d'Europa i van visitar Alemanya, França, Anglaterra i Espanya; de la majoria dels viatges en va escriure petites proses. Karl Čapek va morir de pneumònia l'any 1938 a Praga, abans que els nazis aconseguissin deportar-lo en un camp de concentració, on hi va morir el seu germà gran.

Čapek va escriure moltes obres de teatre. Una de les més conegudes és *R.U.R. (Robots Universals de Rossum)*, obra de ciència-ficció, escrita el 1921, en què Čapek presenta la seva crítica sobre el desenvolupament ràpid i incontrolat de la tècnica. En aquesta obra hi apareix per primer cop la paraula «robot» per referir-se a una màquina que imita l'home. En la resta d'obres literàries va continuar fent crítica de la societat, com en *Ze života hmyzu (De la vida dels insectes)* que va escriure conjuntament amb el seu germà Josef, on comparaven la vida dels homes amb la dels insectes i buscaven el sentit de la vida. Després de 1933, any en què el feixisme va arribar al poder, va començar a escriure obres on expressa la seva preocupació vers el feixisme. La solució que ell veia era la unió de tots els homes contra el mal, tal com es reflecteix en l'obra *První parta (La primera tribu)* de 1937. A *Bílá nemoc (La pesta blanca)* s'hi pot notar encara més aquesta preocupació. És en aquesta obra on Čapek intenta buscar els fonaments de la humanitat amb l'objectiu de lluitar contra la guerra i allò que està succeint al seu voltant. Però en la seva última obra, *Matka (La mare)*, de l'any 1938, es va produir un canvi: la protagonista és una mare a qui només li queda un fill després d'haver perdut tots els altres i el marit a la guerra. No vol que el seu fill s'allisti, però arriba a la conclusió que l'única alternativa possible, per tal de vèncer l'enemic i, per tant, parar la matança d'infants i innocents, és lluitar. Aleshores ofereix un fusell al seu fill i li diu que marxi cap a la guerra. D'aquesta manera, la mare queda sola, però amb esperança. Čapek va morir aquell mateix any.

A més de les obres literàries esmentades, també va escriure llibres utopistes, com ara *Krakatit o Továrna na Absolutno (La fàbrica de l'absolut)* i la novel·la de ciència-ficció *La guerra dels salamandres*, traduïda al català per Núria Mirabet, considerada una sàtira sobre el nazisme. En aquests llibres també es va afrontar als problemes de la seva època, de la vida i de la posició de l'individu en la societat. Menys coneguts, però segurament no menys mereixedors de ser-ho, són els seus contes infantils, on juga amb l'idioma d'una manera impressionant. Čapek explica contes en els quals no hi apareixen ni dracs ni princeses, sinó que aconsegueix crear una atmosfera màgica

simplement amb les coses quotidianes. També la seva prosa breu, reunida sota el títol *Contes d'una butxaca*, parla de l'individu, dels caràcters de la seva època, de situacions reals i de la vida de cada dia. Els seus relats els podem llegir en català gràcies a les traduccions de Monika Zgustova.